

I. A. E. Q. I.
DISPUTATIO METAPHYSICA
De
PRINCIPIO
Atqve
PRINCIPIATO,
Ex Philosophiæ Christianæ hypothesibus
In Theologiæ Studio ad usum directa;
Qvam
In Illustri Phylurea
P R A E S I D E N T E
RECTORE MAGNIFICO
V I R O

Maximè Reverendo, Amplissimo, Excellentissimo
DN. D. VALENTINO ALBERTI, P.P.
Consistorii Assessore, Collegii Mariani & Nat. Polonicæ
Seniore, Academiae Decem-Viro, nec non Alumno
rum Elector. Ephoro,

Dn. Mæccenate, Promotore atqve Præceptore
Debita non minus observantiâ qvam devota ac dedita Reveren-
tia, æviternum devenerando;

PIE PHILOSOPHANTUM DISQVISITIONIBUS,

Ordinatis in ordinario Acroaterio horis

Die IX. April. A. M DC LXXXVII.

More submittit solenni

Autor Respondens

CHRISTOPHORUS SEYFARD, Riga Livonus.

31. LIPSIÆ, Literis JOHANN. GEORG.

Coll. diss. A
2, 19

a. II. 19.

REGIÆ Livonici Orbis Acropolis RIGÆ
CULMINIBUS PRÆCELLENTISSLIMIS AC COLUMINIBUS
CONSIGNATIS PUBLICÆ REI PATRIBUS

ac
INSIGNIBUS REI LITERARIÆ PATRONIS
VIRIS

Factis pariter ac Consiliis Magnificis
Præstrenuis Amplissimis Consultissimis
Generis Nobilitate Reverendis
Genii Gravitate Verendis ac Venerandis

Præminentissimo BURGGRAVIO REGIO

Ter-amplissimoqve CONSULUM Magnificorum Trino
Toti Floridissimæ SENATORUM Integerrimorum Panegyri

Nec non

Specatissimæ SECRETARIORUM Intimorum Coronæ
ac Coronidi:

Præfulgidis FORI æqve ac CHORI Summe Reverendi
SUMMATIBUS

Et Genuinis ingenuorum ingeniorum ACADEMIS
vel SCHOLARCHIS

MÆCENATIBUS SUIS GRATIOSIS
Liberalium Studiorum Liberalibus Musegetis

Pro primo atqve votivo anathemate,
Academicam hanc de primo Principio Sacrare diatribam,
Seqve ipsum & dedita sua Studia,
In devota simul devovere voluit Obseqvia
Civis ac Cliens in officiis Studiosus

CHRISTOPHORUS SEYFARD.

I. N. 7.

§. I.

DEUM, in Augustissimâ suâ peripheriâ sicuti pro centro atqye cardine, Theologia agnoscit, omnesque suas cogitationes, ad ejusdem cognitionem dirigit; ita nec minus in suâ amplissima Encyclopædia omnes Philosophiæ contemplationes, ad principium rerum omnium primum ac primarium reflectit DEUM. Ratio enim atqve cogitatio humana cum neqvaquam in humilium ac visibilium acqviescere possit ac debeat scrutinio; utili non minus quam laudabili audacia, plus ultra ad rerum omnium Actorem Auctoremqz sese tentat attollere. Qvocirco jam gentilium qvondam, de immenso rerum sumoqz contemplando eminus Principio sat egit semper sagacitas. Licet illa ipsa non raro, tum in vero ac immortali principio investigando, tum in investigato penitus considerando, nimis admodū, ut *Senec.* in *Lib. de vit. beat. cap. inqvit ultim.* fuerit mortalis. Non expedit in præsenti, prolixioribus verborum diatribis, diversa non minus quam perversa veterum Sophorum, essendi referre principia: præsertim cum illa ipsa Censor gentilis philosophiæ acerrimus, *Augustinus*, in *Lib. VIII. de Civ. DEI Cap. II. p. 712.* tam qvoad originem, quam qvoad ordinē, exponat fidelissime. Qvin potius constanter nobis asseruisse sufficit, ob deficientis vel neglecti facri voluminis solidā de Triuno Principio hypothesin; stolidam vel dubiā, de efficto vel confuso qvocunqz principio, enatam esse rationis delirantis thesin, imo absurdam Manichæorum, de geminis, sibiqve invicem contrariis principiis, hæresin Sicuti hoc ipsum, nobiscum adstruit supra commendatus *Augustin. Ad quod vult Deum, hæref. 46. Tom. 6. nec non Clariß. Drechslerus*, in *Εὐαγγελια* §. 65. p. 134. item §. 69. & §. 70. pag. 146.

A 2

§. II.

§. II.

Vera idcircò Philosophia, qvæ non è longinquo solum rationis, sed & è proximiori revelationis speculo universi hujus tum Creatorem, tum Conservatorem, tanquam in certissima hypothesi, speculatur ac perspicit, usque adeò, non probabilibus rationum momentis, qvin potius, ex ipsis infallibilibus veritatis elementis atque complementis, presupponit, qvod rerum omnium reale principium, revera, Ter idem, Ter alijs existat DEUS. DEUS enim hic, cum ex primæ & divinæ veritatis apodixi, nec esse cœperit, nec desinat; cum omnium esse eminenter habeat, nullamque potentiam ad non esse contineat; non poterit non, summo & maximo suo merito, ex Illustriss. Scaligeri epicrisi, Exercit. 365. Seft. 2. conformi Spiritus Sacro S. hypothesi, αὐτωτοῖς, αὐτοφυῖς & αὐτογενῖς inscribi: Ipsique unice, distinctè non minus ac propriè, vindicari & applicari Milesii de vero principio judicium potest, qvod scil. sit μηδίσχηνέχων, μηδὲ πλάσιον. vid. Diog. Laert. in Milesii vita. Qapropter, cum primum atq; Trinum hoc, convenienti Theosophorum omnium consensu, sit principium: idq; nos, pro uno, universi hujus systematis exordio veneremur atq; exordio: in ipso hoc principio, principium, ejusq; naturam ostendemus, dum in primis videbimus, qva ratione & consideratione, Genitor & Genitus principium, Genitus & Spiritus esse & dici principiata, vel queant, vel nequeant. Exemplar enim (principii) perfecti perfectæque sapientiæ habentes, facilius, (secundum illius Philosophorum Phosphori monitum) facilius qvæ bona nobis sunt, intelligemus, vid. Aristot. I. Ethicor. cap. IV.

§. III.

I.
De Principio. Qvo igitur pari cum facilitate, qvod de principio hoc ιδεούσατω, atque principiato συαιδίω, confignare fert animus, succedant; οὐς ἐν τροποπολαίω, qvæ, qualiaque principia excludamus, qualem propriè in hoc mysterio admittamus, prænotemus: Et cum principii terminus, ἐκ τῶν τολμαχῶν καὶ τοσαχῶν λεγομένων fit, reseatis atq; rejectis variis, tum apud Damascen: in Dialog. contr. Manich. tum apud Philosophum, Lib: IV. Metaph. c. I. & Lib. V. de generatione animal. c. 7. obviis acceptationibus variisq; divisionibus, unice, essendi principium in genere, ad præsentis diatribæ materiam feligemus. Apprime nimirum hic observantes, qvod Nazianz.

IV. de

“IV. de Theol. Orat. monet dicens: Philosophatus de divina genera-
“tionis mysterio, pro animis sententia, respice divisiones, & quod de na-
“tura incorpore a, tanquam de corpore cogitas; & sic dignum quiddam
“fortasse, de DEI generatione cogitabis. Quid itaque hic sibi velit
privatio? quae unicè de principio fiendi dici potest. Imò, cùm
non aliqvid positivi sit, inter attributa Entis non reperitur nedum
in processione æterna. In principio enim existens, ut B. Augustin.
Serm. VI. de tempore inquit, omne intra se principium conclusit;
Vid. Clariss. Kippingum in Phys. Method. Lib. I. cap. 2. Dist. 6.

§. IV.

Modo sic explicato, dum principium in genere, ad problema-
tis nostri tractationem se Jungimus, atque inter alia, principium
imprimis in fieri, ut tolerandum neutiquam in divinitatis origine
terminum, absolute excludimus; Simul vocem *initii* Synonymicam,
pari confessionis & significationis affinitate, principio huic, conso-
nam, nostroque principio latissimo adversam, omnino volumus eli-
minatam. Præterea enim, quod sicut privatio, principium activum
minime notet, insuper quoque maxime temporis motum atque seriem
connotet; in infinito omnino, in immobili & immutabili principio,
omnium meritò philosophorum exulat calculo. Neque
causa etiam notio, à nobis pro principii agnosci synynomio potest.
Licet enim diffiteri non liceat, antiquos antiquæ Ecclesiæ Patres, in-
differenter, in processionis mysterio, causæ & principii prædicatum
adhibuisse; adeo, ut Græci sicuti *Damascen.* Lib. I. de Orthod. Fid. c. 8. &
9. nec non *Athanaf.* in alt. Nicenæ Synod. cum Nazianz. Orat. XXIX. de
dogm. & constit. Episc. referunt, primam divinitatis perso-
nam, reliquarum οὐτίαν, Latini vero, eandem utriusque, ἡ εχήν enun-
tiarint: Interim tamen, dum Latinorum infistimus vestigiis, non pos-
sumus non in Latino idiomate, causæ strictiorem terminum, nostri
principii profiteri heteronymum, imprimis, cum ex hactenus, à Me-
taphysicis pariter ac Latinis recepto usu connotet, causa priorita-
tem οὐτίαν, suique correlati dependentiam, adeoque DEO minime
convenientem imperfectionem designet.

§. V.

Qvod Græcorum τὸ ἀρίστα attinet attributum, dicendum omnino est; Græcos nihil quicquam, vel divina origine indignum, vel à Latinorum principio alienum, illo ipso significasse. Penitus enim, si vel ἀρίστα suspecta respiciatur ἐκ θεοῦ, vel Ecclesia utriusque evolvatur hypothesis, nihil omnino diversi asseruere diversissimi. Præterea enim, qvod suō Græci terminō, ex lingvæ vernaculæ consuetudine, in latissimo Latioque principio æquipollenti, uterentur sensu; illo ipso evitare in originis SS. mysterio, omnem temporis prioritatem voluerunt. Quemadmodum qualemcumque ex adverso dependentiam, Filio & Spir. Sancto, maximè nidignam per suum Latini declinare studuerunt principium. Inanis itaque sicuti vocis dissentit sonus; ita theleos utriusque apprime consonat sensus. Qvo etiam luculentissime perspecto, Latina ecclesia, in hanc sibi non contrariam Græcorum hypothesis minimè animadvertere voluit: quæ ad meliorem potius intelligentiam, in Concilii Florentini sessione ultima, Græcos & excusat & explicat. Conf. Beccan. Theolog. Schol. Part. I. Tract. II. Cap. IV. Quæst. 4.

§. VI.

Ex allata igitur ratione, quanquam & à nobis, in latissima illa significatione, adhiberi Græcorum posset terminus; cum tamen vel nova inducere, vel usu trita & approbata, aliis ascitis, repudiare, nec liceat, nec si maximè liceret, expediat: illam merito vocem ad rem eloqvendam retinebimus, quæ ab illis tradita fuit, quorum scriptis & vestigiis, magna pars nostræ pietatis insistit. De facili enim, si arisassumeretur notio, subsumi ab incautis, minus appropriata causæ minime approbandæ posset noratio. Causa enim cum teste Philosopho Lib. IV. Metaph. c. I. angustioribus coarctata limitibus, & ad quatuor in specie causas, præcise restricta sit; non posset non, fatale Palladium, capitalibus Antitrinitariorum præferre erroribus. Si quidem ob necessariam causati dependentiam, dependentiæque subjacentem imperfectionem, vix ac ne vix quidem, vera Personarum procedentiū propugnari queat Deitas. Melius itaq; & securius, receptum atq; notum retinemus principium: Utpote, qvod de iis quoque dicitur, quæ nullum in aliud important influxum: Conf. Clariss. Jac. Martin. Exercit. Metaph. IV. Theorem. I.

§. VII.

§. VII.

Explicato sic , qvid nominis , in protoñoëmatica hac significatione , subjungenda restat principii definitio. Format eandem *Philosophus I. Metaph. 1.* hoc modo : *Principium est, unde aliquid aut est, aut sit, aut cognoscitur.* Qvæ principii delineatio , etiam si causæ definitione latior sit ; lata tamen , pro termini æq; ac rei amplitudine nondum satis est , & qvidem qvam maxime , ut Urbis æque hujus , ac Orbis literati decus *Magnif.* *D. Schertz.* in *axiomatib. resolut.* p. 33 advertit , propter augustissimam processionis divinæ originem . Patrem enim æternum , dum Filii unigeniti & Sp. Sancti principium dicimus , neutiqvam principium in specie , sed latissimum principium in genere , de illo possumus prædicare : secundum solidissimam *Magnif. Dn. Præsidis* sententiam qvæ est in *Disput. de Philos. Christ. Essent. & Exist.* §. 23. Ast absq; revelationis lumine , neqvaqvam scire humanæ alias sapientiæ Coryphæus ex solius rationis acumine potuit , ad principium in genere qvalemcunq; sufficere prioritatem ; tametsi nec tempore , nec naturâ , suo prius sit principiato . Cum itaq; hujusmodi principii , exemplum apertissimum , in Trinitate SS. invenissent Scholaftici ; huic divinæ veritatis hypothesi , suam hoc modo , superstruere principii definitionem , voluerunt ; Concedentes , qvod principium in genere sit : *unde aliquid , qvocung; procedat modo ; Thom. I. quæst. 33. Artic. I.*

§. VIII.

Prono ergo , qvod dici solvet , alveo , ex citata principii definitione fluit , unicuiq; generaliori principio , duo generaliora competere reqvisita , qvorum unum est , cujuscunq; prioritatis notatio ; alterū , qvaliscunq; principii atcq; principiati connexio . Proinde , in prioritate nō præcise reqviritur ea , qvæ est naturæ aut temporis ; sed sufficit qvaliscunq; vel relatio originis , vel enumeratio ordinis . Neq; opus est , ut stricta vel naturalis vel causalis adsit connexio : Sed satis est , si laxiori principio in generaliori & latiori respectu respondeat principiatum : Modò ne , cœco qvodam , atomorū Democriti instar , copulentur casu , sed verè referri ad invicem possint . Hæc dicta reqvisita , sicuti verū principium constituunt ; ita illud ipsum , à causa , ejusq; influxu discernunt . Effectus enim , non qvoad originē à causa procedit tantum ; sed post causandi rationē , à vera producitur causalitate . Neq; cau-
fatum

satum atque causa, generali respectu, & relatione saltem junguntur
mutuâ, sed insuper, verò copulantur influxu & strictâ dependentiâ.

§. IX.

Ex hisce hactenus allatis, cum satis in aprico sit, quomodo
Latitudo principii, præ causæ emineat angustia: Simil etiam in pro-
patulo erit, quo modo à Latinis primitivæ Ecclesiæ Patribus, amplissimi
principii notio, prædicata sit in Trinitatis SS. mysterio. Adlu-
culentissima, divini canonis, dū respexerunt præsupposita, nec non
principii generalissimi, latissima reqvisita, non potuerunt non, ob
examissitatam horum convenientiam, salva, tum essentiæ divinæ
unitate, tum personæ cuiusvis dignitate, Patrem Filii, Filium, una
cum Patre, Spir. S. principium confiteri. Cum enim principium,
alterius processionis origo sit; & Filii processionem, æternam non
minus, quam excellentissimam, (sicuti ex plurali numero, Philolog.
Excellent. B. Glassius in Grammat. Sacr. Lib. III. Tractat. I.c. 24. evin-
cit) Micheas c. V. adstruat, Spiritus S. verò, ipse Filius in N. T. plus
vice simplici referat; Convenientissimè omnino, ad hanc proces-
sionis verissimæ originem, supremum philosophorum quadribit
principium. Adeo, ut omni procul dubio, in generationis æternæ
relatione, Pater Filii, Filius, unà cum Patre, in Spirationis æternæ
reflexione, Spiritus Sancti, nominari principium possit. Neq; vero
ideo, in summè reverendo SS. Trinitatis mysterio, ulla verenda in-
convenientia. Præterea enim, quod augustissimum hoc ipsum prin-
cipium, principiō cognoscendi perfectissimō, superstructum sit; si
utrumq; illi latissimum requisitum applicaverimus, eademq; peni-
tius ad relationis perpendiculum examinaverimus; clarissima
constabit evidētia, nihil omnino, vel producentis accedere digni-
tati, vel procedentis decedere prioritati posse.

§. X.

Basis itaq; utriusq; requisitorum uti est relatio, ita eorundem
quam maxime ex illa genuinus eruitur sensus. Id verò notandum
in antecessum est, quod relationes de DEO, in DEO, se minimè ad
modum inhærentiæ habeant. Hoc enim si esse posset, ut in creatis,
ita in Creatorem imperfectiones inferrent. Prædicantur potius,
in personali SS. Trinitatis i. 105. 106. ad modum eminentiæ: in re-
spectu unius ad alium sese habentis, pro relatione accipientis & con-
ferentis.

ferentis. Non enim accidentia, divina agnoscit essentia : Sed potius, uti Thom. I. quæst. 2 & artic. 2. dicit: quicquid accidentale in creaturis est, ad DEUM translatum, esse substantiale habet. DEUS enim, omnem creaturarum perfectionem, & includit, & infinito modo transcendent. Conf. Theosophor. Excell. D. Kromeyer. in Theol. pos. pol. Part. II. Loc. II. Aphor. VI. & D. Alb. Grauer. in Quæst. Illustr. Disp. IV. quæst. V. Jure igitur meritoq; distinguitur, inter finitam atq; infinitam relationem. Infinita sola, qvæ non accidens, sed modus potius ὑπερόστιος est, DEO convenit verè. Relato enim hæc cum personalis sit; suppositumque omne vel persona, qvà talis scil. est, sibi substantiæ vendicet rationem; illud omnino, qvod personæ rationem complet ac perficit, aliquid necessariò substantiale erit. Impossibile enim, vel ipso fatente Philosopho, est, in creatâ,endum in divina subsistentia, substantiam ex non substantibus esse. vid. Aristot. Lib. VII. Metaph. cap. XI.

§. XI.

Cæterum, dum Trinitatis SS. relationem, subsistentem vel substantialem asserimus, minime ea propter compositionem, in Trium eius essentiæ divinæ admittimus arcano. Præterea enim, qvod divina essentia, non tantum summè immaterialis & infinita sit, nullamq; penitus agnoscere vel pati compositionem possit: relatio omnino divina, non realiter ab ipsa essentia, qvin sola potius ratione differt. Non enim æqvæ in substantiali, ac in prædicamentali relatione, relatio & essentia, ut subjectum distingvuntur & accidens. Sed, uti in præcedaneo prænotavimus §. divina relatio, realiter seu secundum rem, est ipsa divina subsistentia. Tota divina & infinita essentia, in tribus divinitatis personis est numerice una. Nimirum: αὐτὸν τὸν in Patre, γεννητὸν in Filio, χωροπευτὸν in Sp. S. Conf. antea commend. Excell. Kromayer. in Theol. Pos. Pol. Part. I. Artic. II. Æs. VIII. it. D. Hunn. in Lib. de SS. Trinitate p. 47. Appositi hinc D. Augustin. Lib. V. de Trinit. c. VI. dicit: Quamvis diversum sit, „Patrem esse Filium, non tamen diversa est substantia, qvia haec non dicuntur secundum substantiam sed secundum relationem. Qvod tamen, „relativum non est accidens, qvi a non est mutabile. Proprietates itaque personales, essentiam divinam nec componunt nec multiplicant, sed unicè in Triados SS. arcano personas distingvunt. Nihil enim realiter

B

realiter

liter ab essentia alienum, superaddunt essentiæ : Sed hoc efficiunt tantummodo, ut Pater à Filio, Filius à Spiritu distinguatur Sancto. Distinctio vero non est compositio.

§. XII.

Sic brevibus , ab inconvenienti qvacunq; connotatione, relatione eminentiori liberata, postnecessariam digressionem, ad ipsa applicanda progrediemur reqvisita. Primo quidem, æterno nostro principio, prioritatis aptare reqvisitum conabimur. Qvæ prioritas (cum divinæ essentiæ, non minus simplicissima unitas, qvam infinita æternitas, religiosis omnibus in confessio sit Philosophis;) minime vel tempore, vel naturâ talis esse potest. Non enim citra grave mentis humanæ paradoxon, in una simplici atq; imateriali substantiâ, fangi prius vel posterius, aut Patri μορτιω, postponi consubstantialis Filius posset. Neq; etiam constans ac incomprehensibilis æternitas, rerū sibi metas, temporumq; motus, poni patitur. Jubet illa ipsa, vel primo confessim intuitu, rationem de omni desperare initio pariter atq; exitu. Transeuntur itaqve hâc nostra prioritate, tempora , transcenduntur meritò, ut D. Hilarius Lib. II. de Trinitate inquit, secula, tolluntur ætates. Qvod si enim vel στιάδης vel χρονικὴ in Trinitate SS. daretur prioritas, hâc ipsâ, eversô latissimô principio, dependentia in Trinitate inferretur ac causalitas. Adeoq; , & αξιουατικὴ præminentia inter divinitatis obtineret personas; ut una non amplius esset divinitas , æqualis gloria , nec coæterna majestas. Ubi enim, propriè & accurate loquendo, ordo naturæ est, ibi & qvædam inæqualitas dependentiæ est. Conf. jam commend. Excell. Grauer. Disp. IV. qvæst. IX. §. 7.

§. XIII.

Elucescit proinde clarissimè, quali & qvantâ præminentia, præ relatis finitis , infinita gaudeat relatio. Cum enim relata materialia, in materiali, vel absolutâ suâ existentia , ratione fundamenti atq; subjecti, priùs existere possint ac posterius , & in esse saltem formalis & respectivo, simul ad se invicem referantur ; maximâ sanè excellentiâ, utriusq; simultatis perfectionem, divina sibi vendicat relatio. Nam tûm in absoluta independentis essentiæ consideratione, tûm in respectiva personarum procedentium relatione, coexistit, non rimanda, sed admiranda Trinitas. Qvoad essentialiæ illius primitatem

mitatem, infinitamq; æternitatem, qvælibet, de se prædicare persona posset: *Ego primus atq; novissimus.* Sicuti & Filius, *Apocal. I. v. 17.* se alpha & Omega; & Judæis inqvirentibus, se esse profitetur principium *Job. VIII. v. 25.* Unde etiam non raro in Pandectis divinis accidit, ut hoc in sensu atq; respectu, Filius Patri, Filio Sp. Sanctus, indifferenti præmittatur serie, ut *II. Corintb. 13. v. 13. Apocal. I. v. 4.* Conf. *Magnif. D. Krom. in Part. II. Theol. Posit. Pol. Loc II. Aphor. XVIII.* In similitate personarum characteristicâ, nulla pariter qvo- ad subsistentiam coæternam, prioritatis differentia. In hac potius cum relatis finitis, relata supereminentia, convenienti evidētia concordant. Etenim, si persona generans, ab omni æternitate inef- fabili, ob γεννητιαν activam, Pater fuerit; persona omnino proce- dens, ob γενητιαν passivam, à qvavis æternitate incomprehensibili Filius erit, ut adeo qvam prudentissimè olim, contra Sabellium, di- vinus cecinerit Prudentius:

Nonne Patrem violas, dum Natum scire reculas?
Quandoquidem non est Genitor, nisi Filius existet.
Nec vocitare Patrem potis es, quem Germine fraudas.

§ XIV.

Cum qvalemcunq; igitur, essentiæ pariter ac temporis, & subsistentiæ prioritatem, æternum Trinitatis repudiet fastigium: Remanere saltem latissimam prioritatem originis atq; ordinis, satis abun- de clarescit. Ordo unicè originis, absq; ulla priori- tate naturæ ac temporis, consistere in relatione personali po- test. Cum Pater, propter αγεννητιαν suam, à nullo communicatam subsistentiam habeat, Filio pariter & Spiritui S. in spirationis ac generationis præmittitur relatione: Ut itaq; ex profess- so SS. Trinitatis numerantur Personæ, Persona tantum (non causaliter, sed incomprehensibiliter) producens, sit prima: Persona tantum producta, ut est Spiritus S. sit ultima: Persona vero simul producta, ratione Patris, & simul producens, ratione Spiritus S. sit Persona secunda & media. Personæ itaq; qvæ natura simul sunt, reciprocantur secundum essendi consequentiam. Una enim non est causa, sed principium latissimum alterius. Conf. *Excell. Grauerus, in Quæst. Illustr. Diþ. IV. quæst IX. § I nec non Ampliss. Stratmann. in Quæst. Academ. Part. I. Artic. III. Quæst. V.*

B 2

§. XIV.

§. XV.

Cum sic planissimè pariter ac plenissime, de primo, prioritatis requisito videatur constare: simili modo & connexio, ex iisdem relatorū diduci poterit cancellis. Prima fere & primaria Relationis proprietas, reciproca $\chi\epsilon\nu$ s est vel connexio. Qvæcunque enim relata sunt, mutua in semet ipsa & reciproca converti replicatione possunt. Qvod si itaqve hæc connexio, necessaria in relatis finitis, proprietas, imo non ultima perfectio sit; quanto hæc Trinitati SS. convenientior, quanto in divinis Relatis eminentior erit; Cæterum, tametsi ipsa generalis connexio, in relatis finitis perfectionem innuat; ad strictiorem tamen causalitatis influxū determinata, aliquid admixta imperfectionis acqvirit. Ideoqve ut omni omnimode nævo amo-to, modo perfectissimo, hæc de Deo concipiatur perfectio; causalem omnem connexionem, sicut in §. antecedaneis, talem prioritatem, omnino proscribimus. Qvippe, si hæc in Gloriosa admitteretur Triade, illa, uti in prioribus jam prænotavimus thesibus, repudiato penitus principio, causæ notionē firmissime inferret. Unde illud deinceps pulluraret $\alpha\tau\delta\lambda\omega\gamma\sigma\sigma$: Ut suō Pater causatō, naturā non minus quam dignitate prior; eodem & potentior & eminentior esset; vid. Magni Theosophiæ oraculi, Excell. Gerhard. Disput. Theol. X. § 43.

§. XVI.

Qvapropter, ut in Trinitate summa nec non simplicissima, supereminentem & perfectissimam, debitè exprimamus $\iota\pi\tau\rho\phi\eta\pi$; essentiale illam ipsam, cum Excell. Grauero dicimus: ex Qvæst. Illustr. Disp. II. Qvæst II. §. 18. Hæc enim cum nulla perfectior, nulla DEO esse potest convenientior. Aeqvalis hæc essentiæ commeatio, arctissimæ communicationis respicit $\omega\pi\chi\omega\rho\eta\sigma\sigma$; Qva Pater, vitam habens in se ipso, Filio, habere vitam dedit in seipso. Qva dedit, & retinuit: Id qvod maxime relatis infinitis præ finitis, sine ullo contradictorio est proprium. Tota enim substantialis, infinita est relatio; Tota divina essentia, in tribus Trinitatis SS. personis est numerice una; Pater enim Filiū; $\mu\omega\gamma\pi\sigma\sigma$, non extra, ut hinc à Patre, numericā diversus esset essentiā, sed intra unam genuit essentiam. Qvapropter nunquam à Patre separatur, sed una cum Spiritu S. in ejusdem semper sinu residet: teste Job. I. v. 18. Nec Filius saltem in Patre, sed & Pater & Spiritus, remanent in Filio,

Filio: ob intimam communionem, mutuamq; ταῖς χάρησιν, Job. XIV.
v. 10. Conf. commend. Grauer. in Qvæst. Illust. Disþ. II. Qvæst. I. §. 6.

§. XVII.

Patescit ex hâc essentiæ connexione, qvæ & qvalis hîc intelligenda sit processio. Cum divina commeatio, intra essentiæ divinæ fiat penetralia; minimè temporalis & transiens ἐξελθητικός, qvalis qvo ad humanam saltem naturam, Servatori, in respectu tribuitur officii, Job. XVI v. 28. Sed immanens ac æterna, subsumenda erit ἐκπόρευσις: qvam essentiæ divinæ emanationem, vel rectius, advertente Excell. Grauer. in Disþ. III. Qvæst. V. qvæst. Illustr. essentiæ communicationem, Latini dicunt. Hæc Deitatis fonti qvam maximè propria processio, uti Max. Reverend. Kromayer. in Part. I. Theol. Posit. Pol. Artic. II. ßer. XV. indicat, de subsistente proprie persona, & de processione, ex fonte Divinitatis, solennissime enuntiatur. Hinc etiam in Triadosophia SS. κυρίως, supereminentem Filii generationem, & εἰδικῶς æternam Spiritus S. processionem, designat. Qvæ ipsa qvoq; processio, luculentiorem nostro latissimo principio fœnerat lucem. Procedens enim, cum ab alio procedere, non verò in alio incedere dicatur, sicq; simul manifestam personæ distinctionem inferat: omnem eō ipsō, & dependentem vel subordinatam missionem excludit, & qvamcunq; de interno cōgitandi principio, ansam intercipit.

§. XVIII.

Qvapropter, non potest non, vel primo statim adspectu, suspecta esse illa opinio, qvæ personalem distinctionem extenuans, Filium, in substantia Patris genitum putat; & Augustissimum processonis divinæ mysterium, ad principii interni angustiam, restringit. vid. de hac copiosius Excell. Gerhardus, in Disþ. Harmon. Calvin. & Phorin. §. 36. pag. 1127. Penitus enim illam ipsam si expendimus, liqvidò constat; negatâ Filii ex Patris substantia generatione, personalem Filii negari proprietatem & hypostasin, & per consequens, ejusdem DEITATEM veram: Id qvod omnibus Christianæ fidei elementis qvam maximè è diametro contrariatur: Sicuti id, pro more, hoc est solidissime, in loco assignato, Excell. Gerhard. ex profeso indicat & vindicat. Hinc neq; in principio late sic dicto, principiatū in alio incedere, sed ab alio procedere, affirmatur.

Illud enim si esset, Pater merito, vel principii interni, vel potius causa insinari termino posset: Et Filius, in Patre, vel in ejusdem divina procedens essentia, in esse dependeret à Patre; adeoque, non per se subsistens persona, sed à Patre dependens DEUS, vel potius non-DEUS esset.

§. XIX.

Processionis igitur particulæ, quando per eas, Filius, vel AB, vel EX, vel IN Patre procedere dicitur, minimè in fano sensu materiam, sed potius, secundum Excell. Graueri egregiam argumentationem, in Disp. III. Qvæst. VII. §. I. Qvæst. Illustr. terminum originis à qvo, notant atq; designant. Genitus est Filius, non tam in Patris essentia, quam in unitate essentiæ ejusdem. Persona enim Patris, nullo plane modo, uti ex §. XI. liquescit, ex essentia & proprietate personali, tanquam duobus realiter diversis, est composita: sed genitrix activa & essentia, realiter in Patre sunt unum. Unde Filius à Patre procedit generatus, & à Patre revera, quia Filius, non vero quia DEUS distinctus. Essentia enim divina, communis SS. Trinitati est, ita, ut cum illa ipsa essentia immaterialis & infinita sit, tota in Patre, tota in Filio & tota in Spir. S existat. Neq; adeò materiali accipi modo & applicari more humano potest. In humanis eqvidem, cū generatio materialis & finita sit, producens de sua substantia, finitum & materiale producit: In divinis verò, cum generatio immaterialis, infinita ac indivisibilis sit, non potest non, sine omni multiplicatione, divisione & diminutione, infinita communicari ac tota. Conf. Theol. Consummatiss. D. Gerhard. Disp. Theol. VII. §. 6. p. 143.

§. XX.

Hæc contra abusum, principii interni, in hoc argumento. Parò modo etiam cautè agendum est cum aliis principii distinctionibus, si quæ huic mysterio sint applicandæ. Assumatur e. gr. principium Qvod & Qvo. Dicatur Pater generans principium qvod; cum tamen omne principium Qvod, principium Qvo, presupponat: illud ipsum vero principium Qvo incomprehensibile mortalibus atq; ἔρηνος sit, in hoc inquirere temerè ne audeamus. De principio enim Qvo, simplicissime nobis ex divina διαδείξει demonstratum τότε, altissime reconditum τὸ διότι. Quandoq; videm hoc mysterium, fatente Excell.

Excell. Kromeyer. in Theol. Pos. Pol. Part. I. Artic. II θεσ. XIV. οὐτέ
νορέσι, υπὲρ λόγου, καὶ οὐτε κατάληψιν. Præstat igitur divinæ
processionis modum, sicuti de generatione Filii æterni Greg. Nazian-
zenus *Oratione IV.* præcipit, venerando honorare silentio. Mul-
tum enim Divina sibi Majestas arcani retinuit, qvod patefacere;
multum abstrusi recondidit, qvod eruere, nulla mortalium, morta-
lis valet sagacitas. Nihil igitur, secundum piam Eusebii *Sententiam*
Lib. V. Demonstration. Evangel. cap. I. in hoc divinæ processionis ar-
cano definiri, nihil dici, nihil adjici poterit, magis qvam illud:
Processionem ineffabilem, qvis enarrabit?

§. XXI.

Dura igitur admodum, illa Rationalis Divinorum autoris
Wilhelmi Durandi fuit sententia; philosophantis, Filium, nec non
Spiritum S. ex ipsa naturæ divinæ procedere fœcunditate. Qvam
vis enim & vel ipse *Socrates, sentent. I. Disp. II.* DEO, tanq; summè
perfecto, fœcunditatem, ut perfectionem tribuat, omnemq; sterili-
tatem, tanq; imperfectionem à DEO repellat; interim, cum ra-
tionis ratiocinantis discursus, circa intimi hujus arcani modum, fa-
cile, immodicâ & anticipiti errare excursione possit; tutius proce-
sionem latissimam credi, qvam specialissimam investigari posse, qvis
non advertit? Etenim, cum βαθύς γνῶστες οὐτε, neq; vaqvam
ex revelatione constet ordinariâ; non sine mentis vertigine, rationis
dementis circa illud, verlatur acies. Nostra potius, circa hoc ipsum
ανέρευντο, & reservatum divinum, divina est ignorantia & eru-
dita inscitia: Cujus evidentior ac eminentior notitia, (ut de veri
exquisitiori olim cognitione, *Socrates*, veritatis subtilissimus con-
clusit artifex,) vel nunq; nobis obtinget, vel tum demum, ubi
ex ista excesserimus vita. *Conf. Magnif. Danhaueri Disp. at. de
Profunditat. DEI. §. 19.* nec non viri politissimi *Excell. Hildebran-
di Disp. de Notit. DEI natural. §. 12.*

§. XXII.

Nullò igitur speciali principiò, cum ineffabilis in SS. Trinitate
insigniri satis tutò possit processio; longius à veritatis aberrabunt
vicinia, qvi actionem propriè, & passionem, eidem, assignari posse
pro cessioni, confidunt. Etiam si enim ire inficias non liceat, Fi-

Iii, tum generationem, tum Spiritus SS. processionem, non raro, in activam atque passivam dispesci: Illa ipsa tamen, vel actio vel passio, non secundum rem subsumi debet, seu physicè; sed secundum nostrum saltem concipiendi modum, seu grammaticè. Generari enim, non sensu, sed verbo saltem passivo, enuntiatur de Filio, tanquam principii producentis termino: sicuti Magnif. Kromeyer. in *Theol. Pos. Pol. Part. I. Artic. II. θεσ. 14.* nec non Clariss. Stratmann. *Qvæst. Academ. Part. I. Cap. VI. qvæst. 14.* observant accuratissime. Cum enim, sine omni prorsus naturæ alteratione, & subalternatione, sine omni dependentia, processio subsistat divina; non poterit, in simplicissima Trinitatis unitate, absqve luculenta mutationis absurditate, agens realiter, & patiens admitti. Qvocircò, ad hæc coram respicientes, Græcæ Ecclesiæ Patres, διὰ τὸ αἴωνας τῆς γεννήσεως λόγου salutare maluerunt Filium; referente illud ex Fulgentio, Reverendo maximè Gerardo, in *Disput. super dict. Job. I §. 7.* Sicuti, nec aliam verè mentem, divinæ ille originis Encomiastes habuit, quām, ut pneumatico illo λόγῳ termino, cùm ineffabilem, tum impatibilem & intelligibilem emanationem declararet.

§. XXIII.

Cæterum, dum perhanc λόγος emanationem singularissimam, divina minimè patibilis exponitur processio; neutiquam eo ipso, Filii vel æqvivoca vel metaphorica afferitur generatio; sed id intenditur solummodo; ut in transcendentí divinæ processioñis mysterio, à generatione omni materiali & mutabili, sensus & sermo avertatur carnalis. Humana enim non raro ratio, divinæ generationis opponitur mysterio: prout hoc ipsum copiose non minus quam nervosè Excellent. deducit Meissnerus in politiss. *Δογματολογίας Tractatu*, nec non Maxim. Reverend. Chemnitius, in *Harmon. Evangel. ad Cap. I. Johann.* Potest verò Filius, esse & dici χαράκτηρ τῆς θεοτόπεως των αὐτέων, ut nihil λόγος vel denominatio, vel emanatio obstat. Eadem enim secunda persona, ut Magnif. Kromeyer. *Part. I. Theol. Posit. Pol. Art. II. θεσ. 14.*, definit, quatenus tanquam Paternæ mentis procedit conceptus, vocatur λόγος: ut vero ex suæ processionis virtute, in similitudinem procedit naturæ, *Filius insignitur univocus, ac unigenitus.* Quam verè autem & propriè, est Patris Filius, tam verè etiam, & propriè, à Patre aeterno est genitus.

genitus. Conf. *Magnif. D. Qvenstedii, System. Part. I. Cap. IX. Sect. II.*
Qvæst. VIII., nec non *System. Celeberr. Schertz. Loc. II. §. 23 p. 65.*

§. XXIV.

Et talis modi imparabilis, insensibilis, univoca & propria, dum Filio tribuitur generatio, magis eā ipsā magisqve, cùm essentialis procedentis deitas, tum infinita ejusdem consolidatur æternitas. Etenim, cùm non per modum causalitatis, ad extra, sed per modum originis, ad intra fiat processio; suæ omnino, procedens origini, & coessentialis, & coæternus erit. Quem divinæ originis processum, declaratus *Nazianzenus*, in *I. de Filio Orat. exortam*, „non minùs quam disertissimam de sole desumit δυοιωσιν. Ut splendor, „inqvit Solis à sole nascitur, simul cum sole emergit, lucemq; solis ad „amissim exprimit; sic Filius à Patre, (ut DEUS, de DEO, Lumen, de Lumine) genitus, ipsi & ιουστρός est, & συναιδιός. Non igitur protinus, per originem tollitur æternitas; sed temporis eam unicè, & generationis, destruit mutabilitas: uti, ex successivis & physicis appareat generationibus, qvæ à non esse, ad esse transeunt, & mutantur de potentia in actum. Hyperphysica verò Productio, qvæ τῷ νῦν æternitatis perenni contingit, nihil aliud est, quam origo alicujus viventis, à principio vivente coniuncto; sicuti illam *Thomas* delineat *I. Qvæst. 27. Artic. 2.* Nulla in hac naturali generatione, id est, ut *Magnif. Gerhard. in Exeges. Tom. I. p. II.* explicat, inevitabili, & irrecusabili, vel præcessit potentia, vel successit actus. Et vel ideo maximè, utiloco allegato *Thomas* loquitur, cum vivens, non in actum de potentia exeat, processio, primam generationis omnino excludit rationem: Arctissimā invicem αλληλεξία, & nexus vere essentiali, infinita devincta est Divinitas, & infinita æternitas. Hinc, cum Divinitas, non successiva, sed tota simul atque interminata sit; necessariò, semper præsentem, totam & interminabilem vitæ reqvirit possessionem. Αὐτιδιπνοής enim essent opposita, si infinitum, cum finita rerum inciperet serie; si DEUS immutabilis, in tempore existeret mobili.

§. XXV.

Cæterum, ex simplici, sublimis hujus processionis origine, propemodum illius problematis palam erit decisio, in qvō disquiritur: Utrum à duobus, an vero uno tantum, Spiritus S. pro-

C

cedat

cedat principio? In divinâ enim origine, cùm essentialis qvâm maximè, viventium reqviratur conjunctio, aut̄ identitas, unum non nisi Spiritûs Sancti principium, una eademq; virtus & unita constituet spiratio. Neq; enim, licet duæ spirantes personæ sint, duo idcirco principia erunt. Quin potius, dum virtus spirativa, numerô in utrâq; eadem est, unus omnino & non geminus, tûm Spirator existet tûm Spiritus. Activa spiratio, uno fit actu & æternô & indivisibili; una indulsa & ineffabili spiratione, à Patre „simul & Filio, Spiritus spiratur Sanctus. Egregie hinc D. Augustinus Lib. X. de Civ. DEI cap. XXII. Nos itaq;, (inqvit) non duo, vel „tria dicimus principia, cum de DEO loquimur: Sicuti nec duos, nec „tres nobis licitum est dicere DEOS. Omnia unum, in divinis sunt, inter qvæ opposita non intercedit relatio. Jam vero, inter Patrem & Filium, nulla penitus, qvâ Spiritum spirant sanctum, opposita est relatio (: Non enim Pater spirat, qvâ Pater, nec Filius, ut Filius, sed ut sunt unus DEUS.) Qvo circa unum solum Spiritus Sancti erit Principium. Conf. Excell. Gerhardus Disput. super dict. Iob. V. §. 6. & Grauer. in Question. Illustr. Disput. VII. Quest. V. Meisner. in disput. de Process. Sp. S. §. ultim. nec non Maxime Reverend. D. Qvensted. in System. Part. I Cap. IX. Sect. II. Quest. V. Meisner. in disput. de Process. Sp. S. §. ultim. nec non laudatus D. Qvensted. in System. Part. I. Cap. IX. Sect. II. Quest. XII.

§. XXVI.

II. Ad principii denique metam, cum sic per compendium per-
De Prin- venerimus; nunc de principiati quoque tum ratione, tum applica-
cipiat. tione, succinctius qvædam apponenda restant. Etenim cum divinum etiam principium aliquid *τούτος τι* sit, suum omnino principiatum reqvirit. Qvod ipsum, qvia pari principium *αὐταιολόγησε* respicit, maximè illius quoque amplitudinem latiorem, sibi ex æquo vindicabit. Missâ proinde ne hîc actum agamus, qvacunque principiati tum acceptance, tum definitione angustiori, unicè illud ipsum cum *Thome* latissimo reciprocamus principio. Ex cuius mutua consequentia, cum illud ex §. VII. sit, unde aliquid quoque modo procedit; hoc, quod modo quoque procedit aliunde, omnino erit. Cum itaque principiati descriptio, ad principii *χέτιν*, conformari qvam proximè possit, in reflexione etiam reciprocâ, de reciprocis

ciprocis participabit requisitis. Hac unicâ, in oppositionis respectu, subintellecâ disconvenientiâ; ut quemadmodum principium, prioritatem qualem cunque & connexionem, in relationis origine connotat; principiatum, cum connexione quâlibet, posterioritatem latissimam, in reflexionis ordine innuat atque exposcat.

§. XXVII.

Constat ergo sic quidem de facili, principiati ratio; modo de ejusdem, ad Divinitatem applicatione, æque inter omnes constaret. Non enim copiose minus, quam religiosè, apud multos, sanioris Philosophiæ, discviritur Interpretes: Utrum in summe Reverendo SS. Trinitatis mysterio, verenda principiati stare notatio possit & notio? Et ob diversimodum conceptum, in contraria scinduntur diversi. Toto plerique id abnuunt animo. Er dum principiati sonum æque ac sensum, hoc quidem in loco, putant esse α' θεόλογον; eō ipsō adhibito, evidentissimum in Theognosia Sacro-Sancta formidant anomalon. Vicissim non pauci, in contrarium contendentes, validis assertionem vindicant rationibus. Sententiam hancce suam, eō, veri quam maximè faciunt similem, quod distingvant inter causatum propriè, & principiatum, latè sic dictum. Illud penitus, ut abominandum repudiant; hoc vero, ut omnino tolerandum, in sua latitudine, propugnant. Etenim, cùm citra omne paradoxon, latissimum Triadi divinæ applicetur principium; fluere liquidò, ex mutuâ dicunt consecutionis serie, quod Eidem & principiatum, omnibus pariter exemptum angustiis, in sano aptari sensu possit. Conf. Clariss. Stratmannus, in *Theatre Metaphysico, de principio & principiato.*

§. XXVIII.

Inter hasce, oppugnantium æque ac propugnantium contrarias partes, cum nulla plane, à veritatis, ab ludere videatur evidentiâ; nos, in nullius determinantes præjudicium, medium tutissime seligemus. Limitibus accuratioribus, distingvimus inter principiati definitionem, ejusdemque definitum. Definitionis latioris, reciprocam convenientiam, ambabus quidem largimur manibus; ast, in definiti æque applicationem, concedere nequam possumus. Cum enim vel primo confessim intuitu, principiatum aliquid DEO ominetur inconveniens, non posset non, fa-

cili incautos intricare errori. Illi scilicet, ab imperfectioni paulatim termino, ad aliquid minus perfectum, in personali subsumendū mysterio, levi quidem, proclivi tamen delaberentur seqvela. Nostra ergo tutissima sententia, hoc evidenti, substructa effultaq; stat argumento: Qvicunq; terminus, in suā abstractā naturā aliquam involvit imperfectionem, ille, minime, perfectissimæ tribuendus Trinitati. Principiati notio, aliquam DEO minime convenientem connotat posterioritatem (conf. imprimis *Svarez. Disput. XII. Sect. I.*) Divinæ proinde origini applicanda erit minime.

§. XXIX.

Neque vero, nostræ huic prolatæ thesi, Summulistica definitionis adversatur hypothesis. Licet enim hæc ipsa, præter declarationem definiti perspicuam, utriusque conversionem æq; supponat latam; generaliori tamen huic canoni, tyrannus verborum malignus, obicem ponit usus. Infringitur regulæ universalitas, ubi infensa vocis, illi sese opponit malignitas: Qvæ scilicet male semel notata, nunquam non agnitam & agnatam, exprimit simul & exserit malignam indolem. Prostant omnem in partem, malignitatis ejusdem, nec adeo pauca, nec valde obscura exempla. Liquidum, & in malignis memorabile documentum, suppeditat illa, qvæ per accidens dicitur causa. Tametsi enim hæc ipsa, qvoad definitionem, DEO, rerum Autori æq; omnium ac actori, in fano tribui sensu possit: definitum tamen, cum auditu pariter dictuq; formidolosam foveat maculam, infinitâ omnino dissimilitudine, à bonitate recedit divinâ. Neque adeo rara etiam alia, obvia sunt categoriæ, qvæ per desultoriam vicissitudinem, in fœdum à veteri transiere usum. Sufficiet in præsenti, vel tyranni solius, vel Latronis, notissimam subjecisse notionem; Qvarum utraq; infamia publicâ pedetentim notata, perennem nominis olim non ingloriosi, fecere jacturam: Etenim, anceps latronis terminus, cum olim, perhibente in Lexico Brissonio, Principi non minus servientem, qvam Patriam servantem denominaverit Satellitem; eò hactenùs progressus infamiae, ut ex confirmatâ nunc consuetudine, mancipium extremæ denotet neqvitiæ. Sicuti & tyranni inviso infestoq; titulo, non ut antea quidem, etiam bonus & legitimus, sed facinorosus tantum & maleficus, hodie insigniri Princeps sole-

let. vid. de hac voce *Vossius Lib. I. Instit. Orat. pag. 39.* & in *Etymologico b. l.*

§. XXX.

Cum usus igitur , hanc etiam in principiatum intulerit malignitatem , ut qvemadmodum tyrannus hodiè , scelestissimum abusum majestatis, hoc , suspicionem abnegatæ Trinitatis , involvat atqve innuat ; præstat omnino ad hanc evitandam *νακωφοιαν*, Aristotel, hic sectari *ακριβειαν*: Qvi scilicet , in *VII. Categor.* expressè afferit , ut in correlati defectu , talis , à relati nomine derivetur notio , qvæ omnia illa , ad qvæ relatum refertur , complectatur , & ita , ut sicuti relatum ad ipsam , ita hæc , ad relatum referatur reciprocè . Qvocirca convenientissime etiam , juxta accuratissimum tum *Clarissim. Scheibleri*, tum Reverendum maximè , Nostratium Theologorum assensum , æqve Spiritus Sanctus ac Filius , denominantur periphrastice : Nimirum , ut *Filius* enuntietur , *quod sit is, cuius principium est Pater, per eternam generationem, & Spiritus Sanctus, quod sit is, cuius principium, est Pater & Filius, per spirationem indivulsam ac sempiternam*. Hac enim circumlocutione verè euphonica , tum *omnis* in divino Trilogio evitatur malignitas , tum metuenda qvæcunque , aptissime præcavetur ambiguitas . Cum qva circumlocutione denique , vel , eâ potius expressò vero omnium Principio , velut optimo epiphonemate , nostræ huic exili coronidem aptabimus diatribæ: Satis habentes superqve , nos in ineffabili illa delineanda origine , mutum æqve ac mutilum , Timantis imitatos esse exemplum : Qvo scilicet , quod æq; pro mysterii Augustissimi , consignare non potuimus eminentiâ , vel breviori compendio , vel silentii Pythagorici , indicavimus velo . Nulla enim , adeò vel diserta lingva , vel prompta penna est , qvæ hujus originis penetralia , convenienti exæqvare possit evidentia . Nos ipsi , dum deficientem hic sistere tenemur calatum , candidè simul , hoc clarum illius Theologi , afferere cogimur præconium : *Quod totum licet mare terrenum sit atramentum; membrana candidissima sit totum cælum; sint omnium arborum frondes calami: Sint Scriptores omnes Angeli, hoc tamen nunquam poterunt (principium infinitum) scribendo complecti.*

Huic Trinuni Principio sit sine fine
Laus atqve Gloria,

*Ad Eximum Dn. RESPOND.
Auctorem hujus Disputationis unicum.*

Principium DEUS est, qvô differis Auspice, qvemq;
Principium monstras principii esse Tui.
Sed qvónam Medio? Sophie CHRISTIANA scientem
Te tantæ valuit reddere sola rei.
Taleqve principium Finis mediumqve seqvetur
Dans Tibi mox CHRISTUS præmia larga DEUS.

PRÆSES.

*Ad Doctissimum Dn. SEYFARDVM,
Amicum perdilectum.*

WITTENII sectator eras, qvem prædicat Orbis
Doctior insignem, multisciumqve Virum;
Jamqve sub illius ductu in Livonide terra
Ingenii illuxit vis generosa tui.
Sed postqvam Mysias adiisti fervidus oras,
Sub Magno Alberto promicat illa magis:
Omen & en faustum! Trinum tibi Numen & Unum,
Qvodjam principium est, postea finis erit.

properab.
L. JOACHIMUS FELLERUS, PP.
& Acad. Bibliothecarius.

Officium brevibus qvoqve declarare, studebo
SEYFARDE in Studiis Principioqve Tuo.
Sed qvale exhibeam? Nunqvid vel Amice politas
Hic laudabo theses, sedula vel Studia?

Ulla

Illa superqve satis constant : has docta fatetur
 Pagina, qvæ laudes anticipat reliqvas.
Quid supereft igitur ? Me saltcm vota manebunt;
 His doctum specimen gratulor ex animo.
Hic, qvi principio voluit benedicere , Cœli
 PRINCEPS, fortunet principiata, precor.

Sic gratulatur
CHRISTIANUS VVUTTIIGIUS,
 Lygio.Silesius.

Ajove *principium* veteres sumisse juvabat,
 Cum Jove pergebant, cum Jove finiserat.
Et Tibi *principium primum* SEYFARDE JEHOVAM
 In studiis, docta hæc charta, fuisse probat.
Hoc Tibi *principium* studiorum figere pergas:
 Jucundum *finem*, qvi bene cœpit , habet.

Sic ominatur
Amico suo æstumatissimo
BALTHASAR HENRICUS HEINSIUS,
 Soraviâ Lusatus.

Principiis obſta : Sic ſæpe monere ſolemus.
Principiis inſta : Te monuiſſe placet.
Nam , cum Principium traſtas ac Principiatum,
 In studiis ſpecimen ſiftis, Amice , bonum.
Principiis igitur clareſcere perge politis:
 Optima, principium , principiata fovet.

Hisce de felici principio
Prætantissimo Dno. Populari applaudere
 gratulabundus volebat
ANDREAS SCHWARZ.

*Ad Pereximum Dn. Respondentem;
Amicum suum Coniectissimum.*

DEnique præfixam cupiens ostendere metam,
Jam Sophies specimen reddis Amice pium.
Summū principium monstras de PRINCIPE SUMMO:
VERO à PRINCIPIO, principiumqve facis.
Collaudo studium; de claris gratulor ausis:
Hæc qvod defendas, PRÆSIDE MAGNIFICO.
Saltem principiis instes SEYFARDE politis:
Sic qvoqve non frustrà principiata cadent.

Id qvod devotissimè exoptat

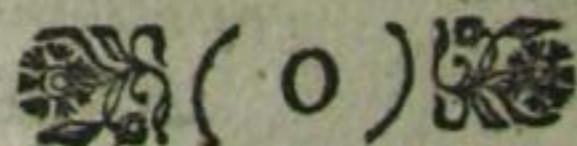
IMMANUEL BERNHARD.
Colberga-Pomeranus.

*Ad Dn. Respondentem, Autorem
Disputationis Politissimum.*

PRincipio plena est Hæc Dissertatio docta,
PRINCIPIO plenum est hoc meletema DEO;
Plena DEI qvæ sunt; pleno ore extollere fas est.
Hinc plenam laudem sedulitatis habe.
Apprecor ulterius, sint PRIMI, cætera plena,
PRINCIPII auspiciis, sint qvoqve plena DEO.

*Sic Amico integerrimo gratulari pariter
ac gratificari voluit*

CAROLUS CRANTZ, Gorlicio.
Lusatus.

Coll. diss. A. 2, misc. 79